

מסורת הש"ס

כל הנשבעין פרק שביעי שבועות

מו.

עין משפט
גזר מצוה

בר א ב מיי פ"א מהל' סכנות ה"ל ו סמג עשין פט ט"ע ח"מ ס' פט עקיף ד:
בה ג ד מיי שם ה"ל ח ט"ע שם עקיף ה ועיי' שם:
בו ה מיי פ"ד מהל' גולה הלכה ד סמג עשין עג ט"ע ח"מ ס' כ ט"ע פ' סעיף ב:
בו ו מיי שם הלכה ה ט"ע שם עקיף ה:

רבינו חננאל (המשך)
זמן שערור עליו (בגוף)
[שמו] לא תלין פערות
שכיר הרי זה נשבע
ונטל. ואם לאו אינו
נשבע. א"ר יהודה אימתי
בזמן שאמר לו תן שכרי
ז' וז' והוא אמר נתקבלת
מזון דניו זהב או שאמר
לו ב' קצצתי לי והוא
אומר א' אבל אמר לא
שכרתני. או שאמר לו
שכרתני ונתתי לך שכרך
המוציא מחבורו עליו
השטא. ומתקפי' עלה ע"י
קצץ בזמנו נשבע ונטל
ל' יהודה ולא רבנן
השטא בשכיר דמחמיר ר'
יהודה ואמר אינו נשבע
אלא עד שתהא שם מקצת
הדרא מקילי רבנן ואמר
א"ר י' דלית שם מקצת
הדרא נשבע ונטל היכא
דמקיל ר' יהודה בקציצה
ואמר נשבע ונטל מחמיר
רבנן ואמר לא ואלא
הא דחני רבה בר שמואל
קצץ המוציא מחבורו עליו
ההא. ואי לא מייתי
ראיה פקע מני לא ר'
יהודה. דהא ר"י תני
בזמנו נשבע ונטל ולא
רבנן דאי רבנן הא אמרי
לעולם נשבע ונטל. אלא
ר' יהודה ורבנן דמתניין
בכא פליגי ר' יהודה
הא היכא דאיכא שבעה
דאורייתא על בעה"ב
בזמן שמוחזקת טענה
תקינו ליה רבנן לשכיר
להיות נשבע ונטל. אבל
בשבעה דרבנן תקנתא
היא לישבע בעה"ב. ועוד
תקנה לישבע השכיר
דהיא תקנתא לתקנתא
עבדו. ורבנן סבירי
אפילו בשבעה דרבנן
עבדו תקנתא לשכיר.
אבל קציצה דברי הכל
ג' ודאי דכיר לה:
הגגול כיצד היו מעדיין
אותו שוכנס לתוך ביתו
למשכנו שלא ברשות
כר'. ואקשינן דלמא לא
האי מאן דנקיט מגלגל
ותובלגא. ואמר אילן
ואגוריה לירקלא דפלגני
ואישתבחו גזיר לא אמרין
דדאי הוא גזיר ליה מאי
טעמא עבדי איניש דגזיר
ולא עבדי. ואוקימנא
למתניין שבכנס לביתו
ומשכנו ולא ידעי

רישא וסיפא בראיה. ואיירי כולה ששכרו עדים וא"ת ניוחז עדים מאי קאמרי דכה"ג דייק בכה"ג (ב"ד דף מה). דהלכתא דאומן ו"ל כגון דלל ידעי עדים כמה קצץ והתם נמי ה"מ לשנויי הכי וכלאו הכי משני התם שפיר: ק"ל קצצתי ק"ל אלא אחת. ע"כ איירי כגון דלמר שעדיין לא פרע אותה אחת דלי פרעה ככר ה"ל כופר הכל ובסמון מוקמי' לה כרבי יהודה דבעי הולאה במקלס וקשה דבעבר זמנו אמאי המע"ה והא מפרש לעיל טעמא משום דחזקה אין צעה"כ עובר בכל תלין ואין שכיר משהה שכרו והכא הכי השהה והרי עבר:

בדרבנן תקנתא הוא. פירוש שזריך לתקן שצוה וגם צריך לעוקרה ממקום שצוה לרואה להיות דהיינו בעל הבית ולא עבדי תקנתא לתקנתא ולא כמו שפירש הקונט' תקנתא היא דלרצ נחמן דלמר משענין אותו שצוה היסת שהרי אותה שצוה לא היסת צימני מנאס דתקן אין לך בידי פטור ואמרינן נמי בפ"ד דקידושין (דף מג.) והשטא דמקון רבנן שצוה היסת: ורבנן סבירי דבדרבנן נמי עבדינן תקנתא. לא דמי להא דלמר' דפרק שצוה הדיין (לעיל דף מה). גזי שנגדו חשוד על השצוה דמדרבנן לא מפכינן שצוה דתקנתא לתקנתא לא עבדינן דהתם דתקנתא נתקנה על החשוד ולא רצו לעוקרה אצל הכא מעיקרא מתקני' לה על השכיר:

עביר איניש דגזיר ודא עביר. פירש ברוקא דוקא כהתם אדם אצל כמחזק לך לא וכן נראה וא"ת כלל הכי מהימן כמגו דלי צעי אמר דצוה מנייה דמרינן דלמרינן בכה"ג (ב"ד דף לו). האי מאן דנקיט מגלגל ותובלגא צדיה ואמר איזיל ואגדריה לירקלא דפלגני דצוהיה ניהלי מהימן דלא חשד איניש למגיד דקלא דלאו דליה ו"ל דהתם איירי בלקיטת פירות ולהכי נקט מגלגל וטובלגא ולפון גדיה דשייכא בלקיטת ממרים ולהכי נאמן שדרך הוא למכור פירות אצל הכא איירי בלקיטת הדקל ולהכי נקט נרגא ואיזיל ואקטליה דלין דרך למכור אינן העושה פירות לקציה וכן מוכח דהדיא כהחזול (ב"ד דף טז: ושם) דלא מהימן אקציה דלוקי הא דתניא שורי הרגת נטיעתי קלסת והלא אומר אתה אחרת לי להוכיח אתה אחרת לי לקולא פטור צשור העומד להריגה ואינן העומד לקציה: ב"ב ע"כ הנימאין תחת כנפיו. והכירו העדים במקלסם והוא טוען שהטעמן יותר ממה שראו העדים והיה נראה מתוך פ' זה דאין הלכה כר' חייא דלמר ב"ב מ' ד'

רישא וסיפא בראיה. רישא (ט) נהי דקמני נשבע ונטל ליתיה אלא שצוה תחלה עדים ששכרו: ראה דלשם קפני. ראה המחייבת את צעה"כ לשלם קמני: ראה דלשצוה. שאינה צאה אלא לגלגל את השצוה על השכיר לא קמני: והא מני רבה בר שמואל כו'. הך (ט) מתניין דלעיל: כל זמן שהטעמן ביד אומן. דבעל הבית הוא המוציא מחבורו עליו להראיה להביא עדים שלא קצץ אלא אחת: רבי יהודה היא כו'. והכא מני שצוה אצל בעל הבית היא מן התורה שהרי מודה במקלס: אחמורי מחמיר. על השכיר למשקל שצוה מיניה ושדויה על בעל הבית: אלא קצץ ר' יהודה היא ולא רבנן. בתמיה. הא קמני דלקציה נשבע שכיר רבי יהודה קאמר לה ולא רבנן השטא היכא דמחמיר ר' יהודה אשכיר כגון צשאין מקלס הולאה אצל בעל הבית מקילין רבנן אשכיר והימניהו שצוה: אלא צאה פליגי כו'. ועולם קצץ ר' יהודה ולא רבנן והא דתני רבה בר שמואל רבנן היא ודקשיא לך השטא היכא דמחמיר ר' יהודה כו' אין וצאה פליגי רבי יהודה סבר דלאורייתא עבדו רבנן תקנתא לשכיר היכא דליכא אצל בעל הבית שצוה דלאורייתא עבדו רבנן תקנה לשכיר למיפכי' לשצוה עליה אצל דלרבנן תקנה היא ותקנתא לתקנתא לא עבדינן היכא דאין שם מקלס הולאה דלא רמיה אצל בעל הבית אלא שצוה היסת דרבנן היא גופה תקנתא היא כרצ נחמן ותקנתא לתקנתא להפכה קציצה מוכר דכירי לה בדיש איניש: אינו והא תני רבה בר שמואל קצץ המוציא מחבורו עליו הראיה לא חמירי האומן ראי פקעי' אמאי פקעי' ישבע בעה"ב: ופריך רב נחמן לרדיון קמני או יבצח ראי ששתים קצץ לו ונטל או ישבע בעה"ב ופיקע: ומתובנין עליה הנותן טליתו לאומן אומן קצצת לו וקצצת לו והוא אומר א'. כל כן שהטלית ביד אומן על בעה"ב להבוא ראי. נתנו לו בזמן נשבע ונטל אחר זמנו המוציא מחבורו עליו הראיה. קמני מיהא בזמנו נשבע ונטל. אמאי ישבע בעה"ב. דהא קציצה היא. ואמרת קציצה ודאי מוכר דכיר לה בעה"ב. ופריך רב נחמן בר יצחק הא מתנינא ר' יהודה היא. דאמר כל זמן שבעה"ב מודה במקלס כגון שטוקן האומן כי ב' קצצת לי ואחא חייב לתת לי שתיין. ובעה"ב אומר אין לך בידי אלא אחת לפי שלא קצצתי לך אלא א' והשבעה נוטה על בעה"ב לישבע ולפטור. השכיר נשבע ונטל: ואמרינן הי' ר' יהודה אי גימא ר' יהודה דמתניין והא מחמיר הוא לשכיר דאמר לעולם אין השכיר נשבע ונטל [אלא] אם יש מקלס הוראה שטוקן השכיר בכל מודה לו בעל הבית כי נשאר לך אצלי עדיין: אלא ר' יהודה דבריייתא הוא דתניא שכיר כל (ט)

מוסף רש"י

בזמנו נשבע ונטל. כלומר אם צומט מוכנע, גדול נשבע ונטל, דהיינו מן השבעין וטענין שכיר צומט נשבע ונטל וטעמא משום דבעל הבית טרוד בפועלו הימניהו לשכיר (דש"ס ב"ב חח.) עבר זמנו. אחר שקבעה המה, המוציא מחבורו. שכיר (שם)

רבינו חננאל

רישא וסיפא בראיה ניהו מיהו ראייה דלישם פירוש כי אם יש לו לתובע ראייה משלם הנחבב ואם אין לו ראייה פטור תני. [ראיה דשבתה] שאפי' יש לו ראייה נשבע ונטל לא תני והלכה (א) בדיש ליה שמואל כי האומן אם טוען ב' סליעם קצצת לי ובעל הבית אומר א' קצצתי לך בכו ישבע בעל הבית ויפסיד האומן. מאי טעמא קציצה מוכר דכירי לה איניש: אינו והא תני רבה בר שמואל קצץ המוציא מחבורו עליו הראיה לא חמירי האומן ראי פקעי' אמאי פקעי' ישבע בעה"ב: ופריך רב נחמן לרדיון קמני או יבצח ראי ששתים קצץ לו ונטל או ישבע בעה"ב ופיקע: ומתובנין עליה הנותן טליתו לאומן אומן קצצת לו וקצצת לו והוא אומר א'. כל כן שהטלית ביד אומן על בעה"ב להבוא ראי. נתנו לו בזמן נשבע ונטל אחר זמנו המוציא מחבורו עליו הראיה. קמני מיהא בזמנו נשבע ונטל. אמאי ישבע בעה"ב. דהא קציצה היא. ואמרת קציצה ודאי מוכר דכיר לה בעה"ב. ופריך רב נחמן בר יצחק הא מתנינא ר' יהודה היא. דאמר כל זמן שבעה"ב מודה במקלס כגון שטוקן האומן כי ב' קצצת לי ואחא חייב לתת לי שתיין. ובעה"ב אומר אין לך בידי אלא אחת לפי שלא קצצתי לך אלא א' והשבעה נוטה על בעה"ב לישבע ולפטור. השכיר נשבע ונטל: ואמרינן הי' ר' יהודה אי גימא ר' יהודה דמתניין והא מחמיר הוא לשכיר דאמר לעולם אין השכיר נשבע ונטל [אלא] אם יש מקלס הוראה שטוקן השכיר בכל מודה לו בעל הבית כי נשאר לך אצלי עדיין: אלא ר' יהודה דבריייתא הוא דתניא שכיר כל (ט)

(א) אולי ז"ל והלכה כמו שגלה עשאל לבי רבי כי האומן וכו'.
(ב) אולי כן היסת נקטת דכינו נמי.
(ג) רש"י וכל השלושים לא פירשו כן.

מנה לי צידך והלא אומר אין לך צדי כלום והעדים מעידים שיש לו נ' ונתן לו נ' וישבע על השאך שלא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים מק"ו דהא הכא לא חשיב העדאת עדים כהודאת מקלס מדקאמר ר' יהודה עד שמהא שם הודאה במקלס הטענה ור"י אומר דליה ראייה דליכא לאוקומי כגון שהחזיר לו ככר מה שראו העדים וממאי דלמר' התם (ט) אס איסתא לדר' חייא קמייסתא אינה ראייה דה"ג אמרי' פ' המדיר (כמוצות דף ע:). אס איסתא לדר' הווא דלמר יכולה אשה שחאמר כו' ואע"ג דפסקי' התם בפרק צמרא (דף קו:) כוותיה וקלס היה נראה להביא ראייה דהלכה כר' חייא דממוכה בפ"ק דצ"מ (דף ה.) דר' חייא כרצנן דר"ג דפטרי טענו חטין והודה לו צשעורין דמוקי תרי קראי הוא חז' חד להודה במקלס הטענה וחד להודה ממין הטענה והכי קיימא לן דפטור וה"ר יוסף צה"ר כרוך אומר דליו ראייה דלפילו מאן דפטר צטענו חטין והודה צשעורין אפשר דפליג אדרבי חייא דליכא